

is te doen dan
ikale opleiding

r geleden aan
delijke muziek-
slechts gebrek-
om het tegen-

zijn, dat zulke
tijd met zijn
konden.

og voor hebben,
ider leiding van
ig jaar den staf
uitvoering in
lorium, buiten
s al zou een

oo was, dat we
kennen, is des

as gaarae „Hal-
é ook in deze
ukwensch doen

um van Bruck-
oore gebracht,
de uitvoering
ht.

erd door Wal-
de meeste aan-
itvoering daar-
daad van den
vertolking.

1884 te Leipzig
ebben voor het
erzicht, in het
hij in 1908 aan
ek te studeren.
onservatorium

een Sympho-
Nikisch-Stipen-
ach (Vogtland)
en Kantor aan
„Die Heilige
mengesteld uit
dichten.

e heilige berg
ir plaatsen als
Via Dolorosa,
dere gedeelten
is van onzen

de heerlijkheid
en laat ons in
der verwoeste
het negende,
het Hemelse
Als een rode
het leven en
tot geeft op de
Jeruzalem de
kelijke stad in

wegend „schil-
ld, zijn: Sion,
el, De tempel-
dolorosa, Gol-
inhooien van
Jeruzalem.

, dat een nader
urde voor een
ewettig is.

der Herr und
Gottes auf sei-
t, en hield zich
ste deel: „Dass
und ewiglich“.
l de stem van
ens den heelen
andere solisten
lli, beiden wel-
it zeggen, maar
zonder paktten.
oratorium is,
der boeit, hoe

ndruk van ge-
en koorappa-
let aan belang-
erde deel luis-
zween Söhne“,
componist die
urft verder te
zikaal-ondep-
ze van erger.
er zu dir, dass
banaliteit ten
als in de har-
oe de twaalf
ge Stad in de
aan ordinar

stijlen en laat
uzikaliteit. Om
even duidelijk
ch met naieve
Mendelssohn,
l: dit is over-
om te demon-

streeren het gebrek aan consequente doorvoering van een eigen, bij zulk werk passenden, persoonlijk, tot in onderdeelen argumenteerbaren stijl. Met Hubert Cuypers' Kerstatorium hebben we het ideaal van een modern Protestantisch-Christelijk oratorium niet bereikt. Wat niet verwonderlijk is. Maar met Böhm's „Heilige Stadt“ zijn we er evenmin.

Beide componisten zijn in dit soort compositie vastgelopen op onvolkomen verantwoordbaarheid van vulgarisatie in melodie en harmonie in sommige gedeelten van hun oratorium, maar Böhm's ongetwijfeld veel sterker dan Cuypers.

Bovendien weten we van Cuypers na afloop wie hij muzikaal was, toen hij zijn opus schreef, en van Böhm hoogstens, dat hij zichzelf nog niet gevonden had, of weer kwijt was.

Of deze meening veranderen zal na een herhaling?

In ieder geval was het interessant dit werk eens te hooren uitvoeren, vooral in aanmerking genomen de buitengewone moeite die men heeft om belangrijk en goed modern werk te vinden voor onze Christelijke oratoriumverenigingen.

Ik heb den indruk gekregen, dat „Halleluja“ voor de vertolking hard gewerkt heeft, en niet heeft gespeculeerd op de haast traditionele welwillendheid, waarmee bij een jubileumconcert zoo vaak geschreven wordt: „Hartelijk gefeliciteerd, en over de prestaties zullen we vandaag maar niets zeggen“.

De heer Tobé zal niet verwachten, dat ik over alle onderdeelen de loftrampet zal steken.

De slot-toon van het eindkoor zal hem ook niet het zuiverst geklonken hebben dank zij de ietwat roekeloze opstuwing aan het eind door den componist na een paar uur hard zwoegen. De inzetten van het mannenkoor waren weifelend. En zoo zijn er nog wel enkele dingen te noemen, die verbeterd kunnen worden.

Die verbeterd kunnen worden, als de muzikaalsterke leden van het koor die critiek hebben — ik weet dat ze er zijn — niet weglopen, maar hoe langer hoe meer degelijke krachten aan hun (haar) vereniging toevoeren.

En dan zij men zich in de Roltestad bewust van zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van een koor als „Halleluja“, dat onder een geloovig leider zijn naam „Christelijk“ niet draagt als een ornament, waarmee men eigenlijk verlegen zit, doch waarvan geestelijk en muzikaal het beste gehoopt mag worden, zoolang en in zooverre als het met geloovige energie in de toekomst aan zijn roeping werkt.

Hulde voor het initiatief en de uitwerking van het feestplan!

JOH. LUIJKENAAR FRANCKEN.

Een „Afscheiding“ in Duitschland.

Den 16en September anno 1834 verschenen in de lutherse pastorie te Hönigern in Silezië eenige regeeringspersonen uit Breslau en gelasten den predikant, Eduard Kellner, hun naar de gevangenis te volgen.

Wat had deze merkwaardige man misdreven?

Een der Koningen van Pruisen, van ouds beschermheeren van de gereformeerde belijdenis — aan wie o.a. de stichting (1783) en instandhouding van de Geref. Kerk te Vlotho a. d. Weser te danken is —, Friedrich Wilhelm III, in zijn jeugd onder rationalistische invloeden opgevoed, maar dank zij den druk der tijden (heerschappij der Fransen!) tot een zekere „kerkelijke vroomheid“ gekomen, waarbij hem kwesties, die de belijdenis betroffen, tamelijk vreemd bleven, Friedrich Wilhelm III dan wilde in zijn land de eenheid tusschen de lutherschen en de gereformeerde „belijders“ tot stand brengen, en wel langs den weg van de „Unie“. Eerst werden Gereformeerden en Lutherschen in dezelfde provinciale bestuursresorten samengebracht. Later (1822) volgde de invoering van een geünieerde Agende (Liturgie-boek), van zulk een gemengd karakter, dat van alle zijden verzet kwam. De Koning beval toen de invoering en begunstigde tevens allen, die zijn Agende aannamen door „bevordering“ etc. Toch bleef een groot deel der gemeenten zich verzetten, o.a. Schleiermacher — hoewel hij op zichzelf voor de Unie was —, omdat hij den Koning het recht betwistte regelen voor den Eeredienst in te voeren. Ook was er verzet van velen op gronden ontleend aan de belijdenis.

Toch werd ook dit verzet gebroken, en wel door de kwestie... commissariaal te maken en door langs dien weg allerlei concessies te doen!

Een derde etappe van den strijd betekende in 1830 (300-jarig jubileum van Augsburg!) de uitnodiging van den Koning, dat men op den gedenktag toch tot de Unie zou toetreden door bij het Avondmaal den ritus van het brood-breken te volgen. (De Lutherschen gebruikten bij het Avondmaal oblaten — ouwels). Nu betekende het

gebruiken van de Agende-in-dien-zin dus aanvaarding van de Unie, en bovendien werden nu vooral de Lutherschen door den drang van den Koning gedwongen hun belijdenis prijs te geven. Verzet kwam er dus vooral van Luthersche zijde, speciaal in Silezië. De predikant Scheibel, bij wien zich honderden gezinnen hadden aangesloten, werd afgezet en... emigreerde.

Ook Eduard Kellner nu had geweigerd de geünieerde Agende aan te nemen. Met de volgende woorden had hij zijn vrienden daarvan rekenschap gegeven: „Bij mijn ordinatie (plechtige „indienst-treding“ van een candidaat) heb ik mij verbonden aan de Luthersche belijdenis. Deze belijdenis verkondigt het rijke en reine evangelie, zooals God het door de hervorming van Maarten Luther voor onze landen ontsloten heeft. Tevens verwerpt die belijdenis enkele gereformeerde leerstellingen als dwaalleer. Nu moet echter volgens den wil des Konings in de geünieerde Evangelische Kerk de belijdenis van Lutherschen en Gereformeerden gemengd gelden. Daartoe zal de nieuwe Agende ingevoerd worden. Zulk een vernieuwing mag ik niet goedkeuren door daaraan mee te doen: want ze is tegen Gods Woord en de Luthersche belijdenis.“

Daarom had Kellner de geünieerde Agende niet aangenomen, zijn afzetting door den geünieerd geworden Superintendent („toezicht“-uitoefenende predikant in een Synode — classis) niet erkend, omdat ze uitging van een geünieerd kerkbestuur en niet van een Luthersch, en liet hij zich nu gevangen nemen.

Meer dan vier jaar heeft hij in de gevangenis moeten doorbrengen.

Zou het toch maar niet beter geweest zijn, wanneer hij de geünieerde Agende aangenomen had? Hij had toch ook zoo zijn gemeente verder kunnen dienen en geheel in den zin van de Luthersche belijdenis kunnen prediken!

Zoo redeneerde men in zijn omgeving en in zijn tijd.

Zeker, maar... het is nog nooit geraden geweest iets tegen het geweten te doen, en wel allermint wanneer dat geweten belijdt zich gebonden te weten aan Gods Woord.

Uit dat Woord van God had Kellner reeds in zijn studententijd geleerd, dat het opstand tegen God is wanneer wij, menschen, naar eigen goeddunken leven, in plaats van God onzen Heere te dienen en in Zijn kracht onze medemenschen. Dit Evangelie en niets anders moest de kerk, naar Kellner's innigste overtuiging, aan het volk prediken. Nu had, volgens hem, de Luthersche belijdenis dit Evangelie het zuiverst bewaard, vandaar dat hij zijn volle persoonlijkheid inzette in den strijd voor het handhaven, onverkort, van die belijdenis. En nu was het hem niet genoeg, dat het hem persoonlijk eventueel mogelijk zou blijven om in zijn eigen gemeente het Evangelie in Lutherschen zin te prediken. Het was veelmeer een gewetenszaak voor hem, dat de Luthersche Kerk in het land niet zou ondergaan.

Evenwel, met zijn gevangenneming scheen het lot van de Luthersche Kerk in die streek beslist. Leek het niet vanzelfsprekend, dat de geheele beweging zou vastloopen, zoodra haar geestelijk hoofd verwijderd werd?

Inderdaad, dat zou gebeurd zijn, wanneer alleen maar de predikant en niet ook de gemeente-leden zelf geweten hadden, waarom de strijd ging. Juist daarvoor nu had Kellner gezorgd. Toen hij in 1822 zijn ambt in het uitgestrekte Hönigern met zijn drie en dertig buurtschappen aanvaard had, had hij door preeken en door bijbelavonden zijn gemeenteleden het oude evangelie, dat hem zelf tot zoo grooten troost geworden was, onvermoeid en onverpoosd verkondigd. En tot zijn groote vreugde had hij ondervonden dat Gods Woord niet ledig wederkeert. Het geestelijk leven wies in dit door rationalistische prediking verwoest gebied. In korten tijd verkocht hij 400 bijbels in zijn gemeente, wat heel wat beteekent wanneer men in aanmerking neemt, hoe laag het sociaal peil in die dagen ook en vooral in die streken was. Een machtige „opwekking“ volgde. Maar... daarbij liet Kellner het niet. Hij wenschte alles in de zuiverste kerkelijke banen te leiden. Kerkelijke vragen van liturgie en belijdenis, en dus ook de brandende kwestie van dien tijd, de Unie, besprak hij met zijn gemeente. Daardoor waren zijn schapen precies op de hoogte met datgene wat er in den kerkelijken strijd passeerde.

Toen derhalve hun predikant gevangen gezet werd, bleven ze hardnekkig aan hun rechten vasthouden. Acht processen werden hun aangedaan. Ze wilden ook hun kerkgebouw niet aan de nieuwe geünieerde Evangelische kerk afstaan. Dag en nacht bewaakten ze dat. Maar zie, daar gebeurde het ongelooflijkste: op den 21sten December 1834 liet de Koning de kerk door 500 militairen „bestormen“ en de deuren openbreken ten behoeve van de geünieerden!

Ondanks den afval — dank zij vooral de sociale boycotting — bleef een belangrijk deel der gemeente getrouw. Zij sloten zich nauwer aan en hielden voortaan hun door den staat verboden godsdienstoefeningen, meest leesdiensten, in het geheim.

Boven hun kerkelijk leven schreven zij: men moet

Gode meer gehoorzaam zijn dan den menschen. Het hagede natuurlijk hoeten. Want elke deelnemer aan een geheime godsdienstoefening moest een daalder, bij herhaling verdubbeld, betalen. Men was daar niet „gezegend“ met de Code pénal!

Meestal 's nachts kwamen zij bijeen, en vaak waren dan in hun midden andere Luthersche predikanten, die eveneens de nieuwe Agende niet aangenomen hadden en daarom afgezet waren, maar nog niet gevangen gezet. Onverschrokken trokken zij door die streek, hoewel een hoog bedrag aan „vanggeld“ op hun hoofd gezet was.

Maar in die vervolging konden de getrouwe gemeenten toch roemen. Toch? Neen, juist daardoor. Ze werden niet moede te getuigen van Gods rijken zegen over hun leven, dien zij ontvingen uit Zijn Woord.

Deze strijd duurde tot 1840: een zware strijd, een ongelijke. Want aan de eene zijde stond de Koning met zijn politie en zijn soldaten, aan de andere zijde een groepje Lutherschen, aan wie elk uiterlijk machtsmiddel ontbrak. De Koning had openlijk uitgesproken, dat in geen geval een zelfstandige Luthersche Kerk naast de geünieerde zou worden geduld. Intusschen, de Koning stierf. Maar in leven bleef de kleine, verdrukte en vervolgd Luthersche Kerk. Zij had, dank zij Gods genade, de overwinning behaald. Want, hoewel men haar alle uiterlijk bezit had afgenomen, haar rijke innerlijk bezit — Gods Woord naar Luthers belijdenis — mocht zij weer vrij uitstallen: de nieuwe Koning, Frederik Wilhelm IV, maakte een eind aan de vervolgingen. De gevangen predikanten werden vrij gelaten, de inbeslagnemingen hielden op.

Begin Maart 1841 keerde Kellner in zijn oude gemeente terug. Gemakkelijk was zijn taak in den beginne niet. Het was nu zaak voor het kleine, trouw gebleven groepje geloovigen, wier financiële draagkracht door de vervolgingen en justitieele executies geweldig verzwakt was, een kerkelijk leven op te bouwen alleen uit vrijwillige bijdragen zonder een cent ondersteuning van den staat. Er moesten kerkgebouwen komen, scholen gesticht, tractementen — hoe gering ook — voor de predikanten bijeengebracht.

In het jaar 1845 telde deze Luthersche Kerk in oud-Pruisen 18.644 zielen in 20 parochies met 22 predikanten. Thans heeft ze 57.000 zielen en wordt ze verzorgd door ongeveer 90 predikanten.

Hun grootste rijkdom toen en thans (ten tijde van het Müller-regiem!) is, dat zij — ook nu — vrij en ongestoord van al hun kansels Gods Woord mogen verkondigen in den zin van hun zoo geliefde Luthersche belijdenis.

Is hun geschiedenis niet bijna trek voor trek te vergelijken met wat de „Afscheiding“ bij ons vertoonde?

T. DELHAAS.

ZENDING EN EVANGELISATIE

De toestand der Wereldzending.

V.

(Haar taak.)

Het doel van de zending is het brengen van het Evangelie aan hen, die de waarheid niet kennen, om alzoo te komen tot stichting van de kerk des Heeren. Alles wat dus door de zending gedaan wordt moet daarmee in verband staan. En ook mag noch het een noch het ander worden verwaarloosd. Eveneens moet de zending er zich voor wachten, om de boodschap des heils te brengen in Westersche vormen, of ook aan de kerk een vorm te geven, die aan de bevolking van het zendingveld ten eenenmale vreemd is.

Ook dreigt er gevaar voor de zending, als de regeering haar steunt voor den arbeid in het zendingshospitaal en op de zendingsscholen door overgrote subsidies, waaraan vanzelfsprekend allerlei voorwaarden worden verbonden. Immers, de zending zou er dan toe kunnen komen, om haar tweevoudig doel wat minder ernstig op te vatten. Steun der regeering mag alleen worden aanvaard in zooverre de zending dien steun kan dienstbaar maken aan het volbrengen van haar taak.

Er zijn er geweest, die meenden, dat de eigenlijke taak der zending was de „Christianisering der niet-Christelijke wereld“. Zelfs vraagt Prof. Richter zich in zijn artikel „Zur Missionslage“ af, of de zending niet een te groote taak op zich genomen heeft door zich te werpen op de geheele niet-Christelijke en de Roomsche wereld; vergt dit niet te veel aan geld en aan menschen? Moet men inderdaad er op uit zijn, om steeds weer nieuwe volksstammen te ontdekken, die het Evangelie nog niet gehoord hebben?

Ook acht hij het van twijfelachtige waarde, wanneer men poogt groote massa's van landen en volken, zooals Indië of China, als één zendingveld saam te vatten ten koste van alles. Als het doel is een kerk te stichten, een volkskerk in den goeden zin van het woord, dan concentreere zich